

ideo illam non sentis, quia quotidie illam curas: ergo nec ipsa sanitas nobis est perfecta.

XII. Intendat Charitas Vestra, quomodo nos intelligamus inopes, et levemus oculos ad eum qui habitat in caelo. Non sunt illae verae divitiae; plus augent cupiditatem eis qui eas possident. Non est illa vera corporis sanitas; quia portatur infirmitas ubique defectiva: quocumque se verterit, deficit. In ipso adjutorio non invenies firmamentum: lassatur stando; sedere vult, numquid vel sedendo durabit? Quod sibi elegit ut non fatigaretur, ibi habet deficere. Lassatus est vigilando, dormiturus est: numquid quia dormivit, non deficit? Lassatus est jejunando, refectus est: si plus refecerit, inde deficit. In nulla re potest perseverare ista infirmitas. Justitia quid? Quanta justitia est inter tantas tentationes? Possumus continere ab homicidio, ab adulterio, a furtis, a perjuriis, a fraudibus: numquid ab iniquis cogitationibus? numquid et a suggestionibus malarum cupiditatum? Quae est ergo justitia nostra? Totum ergo esuriamus, totum sitiamus, et veras divitias, et veram sanitatem, et veram justitiam. Quae sunt verae divitiae? Coelestis illa mansio in Jerusalem. Quis enim dicitur dives in hac terra? Quando laudatur dives, quid dicitur? Multum dives est, nihil illi deest. Laus certa laudantis illa est: nam ista non est, cum dicitur, Nihil illi deest. Attende si nihil deest. Si nihil cupit, nihil illi deest: si autem adhuc cupit majora, quam quae habet; ad hoc accesserunt divitiae, ut egestas cresceret. In illa vero civitate verae erunt divitiae, quia ibi nihil nobis deerit; quia nec indigebimus aliqua re, et vera sanitas erit. Quae est vera sanitas? « Cum absorpta fuerit mors in victoriam, » et cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et » mortale hoc induerit immortalitatem¹: » tunc erit

¹ 1 Cor. xv, 53, 54.

vera sanitas, tunc erit vera et perfecta justitia, ut nihil mali non solum facere, sed nec cogitare possimus. Modo autem inopes, pauperes, egestes, dolentes suspiramus, gemimus, oramus, levamus oculos ad Deum: quoniam et illi qui felices sunt in hoc mundo, despiciunt nos; abundant enim: et illi qui infelices sunt in hoc saeculo, despiciunt, quia et ipsi abundant, et justitia est in corde ipsorum, sed falsa. Ideo non perveniunt ad veram, quia repleti sunt falsa. Tu autem ut pervenias ad veram, esto egens et mendicus ipsius justitiae: et audi Evangelium; « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi » saturabuntur¹. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXIII.

Sermo ad populum

I. BENE jam nostis, fratres Charissimi, Canticum graduum esse canticum ascensionis nostrae, eademque ascensionem non corporis pedibus fieri, sed cordis affectibus. Hoc saepissime insinuavimus vobis: nec eadem saepius repetenda sunt, ut sit locus dicendi quae nondum dicta sunt. Et iste ergo Psalmus, quem nunc vobis cantatum audistis, « Canticum graduum » superscribitur. Ipse est titulus ejus. Cantat ergo ascendentes: et aliquando tanquam unus cantant, aliquando tanquam multi; quia et

¹ Matth. v, 6.

multi unus, quia et unus Christus, et in Christo membra Christi cum Christo unum faciunt, et horum omnium membrorum caput in coelo est. Corpus autem etiamsi laborat in terra, non est præcisum a capite suo. Desuper enim caput prospicit, et consulit corpori. Nam si non consuleret, non diceret illi persecutori adhuc Saulo, nondum Paulo, « Saule, Saule, quid me persequeris¹? » Et hæc optime nostis, et usitata sunt vobis. Non autem cum fastidio commemorentur eis quibus non exciderunt, ut per eorum patientiam redeant in cor etiam eorum, quibus exciderant: salubria sunt enim, et sæpius dicenda. Sive ergo unus cantet, sive multi cantent; et multi homines unus homo est, quia unitas est; et Christus, sicut diximus, unus est, et omnes Christiani membra sunt Christi.

II. Quid ergo isti cantant? hæc membra Christi quid cantant? Amant enim, et amando cantant, desiderando cantant. Aliquando cum tribulatione cantant, et aliquando exultando cantant, cum in spe cantant. Tribulatio enim nostra in præsentis sæculo, spes vero nostra de futuro sæculo: et nisi in tribulatione præsentis sæculi consoletur nos spes futuri sæculi, perimus. Gaudium ergo nostrum, Fratres, nondum est in re, sed jam in spe. Spes autem nostra tam certa est, quasi jam res perfecta sit. Neque enim timemus promittente veritate. Veritas enim nec falli potest, nec fallere: bonum est ut hæreamus illi; illa nos liberat, sed si manseribus in verbo ejus. Modo enim credimus, tunc videbimus: cum credimus, spes est in isto sæculo; cum videbimus, res erit in futuro sæculo. « Videbimus autem facie ad faciem? » tunc autem videbimus facie ad faciem, cum habuerimus corda mundata. « Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum vide-

¹ Act. ix, 4. — ² I Cor. xiii, 12.

» bunt¹. » Unde autem corda mundantur, nisi per fidem, sicut Petrus ait in Actibus Apostolorum, « Mundans fide » corda eorum²? » Mundantur autem corda nostra per fidem, ut possint esse idonea capere speciem. Ambulamus enim nunc per fidem, nondum per speciem: sicut Apostolus dicit: « Quandiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino. » Et quid est, « Peregrinamur? Per fidem enim ambulamus, inquit, non per speciem³. » Qui ergo peregrinatur et per fidem ambulat, nondum est in patria, sed jam est in via: qui autem non credit, nec in patria est, nec in via. Sic ergo ambulemus, tanquam in via simus: quia ipse rex patriæ factus est via. Rex patriæ nostræ, Dominus Jesus Christus: et ibi veritas, hic autem via. Quo imus? Ad veritatem. Qua imus? Per fidem. Quo imus? Ad Christum. Qua imus? Per Christum. Ipse enim dixit, « Ego sum via, veritas, et vita⁴. » Dixerat autem aliquando credentibus in se, « Si manseritis in verbo meo, vere discipuli mei estis; et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos⁵. Et cognoscetis, inquit, veritatem, sed si manseritis in verbo meo. » In quo verbo? Sicut dicit Apostolus, « Hoc est verbum fidei quod prædicamus⁶. » Primo ergo verbum fidei est, in quo verbo fidei si manserimus, cognoscemus veritatem, et veritas liberabit nos. Veritas immortalis est, veritas incommutabilis est: veritas illud Verbum est, de quo dicitur, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. » Et quis hoc videt nisi corde mundato? Unde mundantur corda? Et « Verbum » caro factum est, et habitavit in nobis⁷. » Quod ergo manet Verbum in se, veritas est ad quam venimus, et quæ nos liberat: quod autem prædicatur verbum fidei, in

¹ Math. v, 8. — ² Act. xv, 9. — ³ 2 Cor. v, 6, 7. — ⁴ Joan. xiv, 6. — ⁵ Id. viii, 31, 32. — ⁶ Rom. x, 8. — ⁷ Joan. i, 1 et 14.

quo nos vult Dominus permenere, ut cognoscamus veritatem; hoc est « Verbum caro factum est, et habitavit in » nobis. » Credis in Christum natum in carne, et pervenies ad Christum natum de Deo, Deum apud Deum.

III. Exultantes cantant isti quos legimus, membra ista Christi exultantia cantant Psalmum istum. Et quis hic exultat, nisi in spe, sicut dixi? Et nobis certa sit ipsa spes et exultando cantemus. Non enim qui cantant alieni sunt a nobis, aut non in hoc Psalmo vox nostra est. Sic audite, tanquam vos ipsos audiatis: sic audite, tanquam in speculo Scripturarum vos ipsos attendatis. Cum enim tanquam speculum attendis Scripturas, exhilaratur facies tua: cum similem te invenies exultatione spei, membris quibusdam Christi, quæ membra ista cantarunt; eris et tu in ipsis membris, et cantabis ista. Cur ergo isti cantant ista exultando? Quia evaserunt. Ergo spes est in qua cantant. Cum enim hic sumus et peregrinamur, nondum evasimus. Præcesserunt quidem membra quædam de corpore illo, de quo et nos sumus, quæ possunt in veritate cantare. Et hoc cantarunt Martyres sancti: jam enim evaserunt, et in exultatione cum Christo sunt, recepturi corpora jam incorrupta, eadem ipsa quæ primo erant corruptibilia, in quibus passi sunt poenas: inde illis fient ornamenta justitiæ. Ergo sive illi jam in re, sive nos in spe conjungentes affectum coronis eorum, et desiderantes talem vitam qualem hic non habemus, sed habere non poterimus nisi eam. Hic desideraverimus, cantemus simul omnes, et dicamus, « Nisi quia Dominus erat in nobis¹. » Respexerunt enim quasdam tribulationes quas passi sunt, et consideraverunt in eo jam loco et in beatitudine et in securitate constituti, qua transierint, quo venerint: et quia difficile erat inde liberari, nisi adesset manus liberantis, in gaudio

¹ Psal. cxxiii, 1.

dixerunt, « Nisi quia Dominus erat in nobis. » Sic coeperunt cantare: nondum dixerunt unde evaserint, tanta exultatio est: « Nisi quia Dominus erat in nobis. »

IV. « Dicat nunc Israël: Nisi quia Dominus erat in nobis¹. » Nunc dicat, quia jam evasit. Evadentes enim, id est, eos qui jam evaserunt, constituit intuendos Psalmus iste. Constituamus illos et nos in corde jam triumphantes; et tanquam ibi et nos simus, sicut in superiore Psalmo dictum est; « Stantes erant pedes nostri in atriis Jerusalem². » Nondum ibi erant, sed in via erant: tanta autem lætitia erat festinantium, et tanta perveniendi spes, ut adhuc in via positi et laborantes, jam sibi illic constituti viderentur. Sic et nunc ponamus nos in illo triumpho, qui erit in futuro sæculo, quando insultabimus morti jam finitæ, jam consumptæ; quando dicemus, « Ubi est mors, contentio tua? ubi est mors, aculeus tuus³? » Jam conjuncti Angelis, et exultantes cum Rege nostro, qui primus resurgere voluit, quamvis prior mori noluerit. Multi enim ante illum mortui sunt, sed nemo ante illum resurrexit in æternum. Exultantes autem cum illo, etiam ibi spe et corde constituti, quia evasimus, cogitemus quid evasimus, quæ scandala, quas tribulationes mundi, quas persecutiones omnium Paganorum, quos dolos omnium hæreticorum, quas suggestiones diaboli, quas cupiditatum conflictationes, omnia ista quis evaderet, « Nisi » quia Dominus erat in nobis? Dicat nunc Israël: « securus enim dicit Israël: « Nisi quia Dominus erat in nobis. » Quando? « Cum insurgerent homines super « nos. » Noli ergo mirari: victi sunt, homines enim erant: Dominus autem erat in nobis, non homo erat in nobis; homines autem insurrexerunt super nos. Sed tamen opprimerent homines alios homines, nisi in his homini-

¹ Psal. cxxiii, 2. — ² Id. cxxi, 2. — ³ 1 Cor. xv, 55.

bus qui non potuerunt opprimi, non homo esset, sed Dominus.

V. Ergo, « Nisi quia Dominus erat in nobis, cum insurgerent homines super nos. » Quid enim facerent vobis homines, exultantibus et cantantibus, et secure tenentibus beatitudinem sempiternam? Quid vobis facerent homines insurgentes in vos, nisi Dominus esset in vobis? quid facerent? « Forsitan vivos absorbuissent nos, Vivos absorbuissent¹: » non prius occidissent, et sic absorbuissent. O immanes, o crudeles! Non sic absorbet Ecclesia: Petro, « Macta et manduca², dictum est; non, Vivos absorbe. Quomodo ergo Petrus, id est Ecclesia, mactat, et sic manducat? Et quomodo isti qui exurrexerunt super nos, « Forsitan vivos absorbuissent nos, nisi quia Dominus erat in nobis? » Quia in Ecclesiae corpus nemo intrat, nisi prius occisus. Moritur quod fuit, ut sit quod non fuit. Alioquin, qui non occiditur et non manducatur ab Ecclesia, esse in numero populi potest, qui videtur oculis humanis; in numero autem populi, qui cognitus Deo est, de quo dicit Apostolus, « Novit Dominus qui sunt ejus³. » Non potest esse nisi manducatus, nec manducari poterit, nisi primo mactatus. Venit Paganus, adhuc in illo idololatria vivit, inserendus est membris Christi: ut inseratur, necesse est manducetur; sed non potest manducari ab Ecclesia, nisi primo mactatus. Renuntiet saeculo, tunc mactatur: credat in Deum, tunc manducatur. Quomodo ergo illi « Vivos absorbuissent nos, nisi quia Dominus erat in nobis? » Surrexerunt enim multi persecutores aliquando, et nunc non desunt. Singillatim insurgunt, et aliquando vivos absorbent, sed in quibus non est Dominus. Ideo ante omnia illi dixerunt, « Nisi quia Dominus erat in nobis: » quia multi absor-

¹ Psal. cxxiii, 3. — ² Act. x, 13. — ³ 2 Tim. ii, 19.

bentur, in quibus non est Dominus. Hi sunt qui vivi absorbentur, qui sciunt malum esse, et lingua consentiunt. Surrexerunt enim quidam persecutores, et dixerunt hominibus: Thurificate; si non feceritis, occidimus vos. Illi amaverunt hanc vitam, et dulcedo vitae hujus tenuit eos. Non plus dilexerunt ea quae promisit Deus, quam ea quae videbant in terra. Illa enim credere jubebantur, quae nondum videbant, ista quae amabant videbant. Plus retinentes ea quae videbant, excluserunt de cordibus Dominum: et quia non erat in eis Dominus, vivi absorpti sunt. Quid est, vivi absorpti sunt? Thurificando idolis, scientes quia nihil est idolum. Nam si aliquid putarent esse idolum, mortui absorberentur: cum autem putant nihil esse idolum, et noverunt omnia illa Gentilium vana esse, vivunt; et tamen cum faciunt quod volunt persecutores, vivi absorbentur. Sed ideo vivi absorbentur, quia non in eis est Dominus. In quibus autem inest Dominus, occiduntur et non moriuntur. Qui autem consentiunt et vivunt, vivi absorbentur, absorpti moriuntur. Isti autem qui passi sunt, et non cesserunt tribulationibus, exultant, et dicunt, « Dicat nunc Israël: » dicat exultans, dicat securus, « Nisi quia Dominus erat in nobis, cum insurgerent homines super nos, forsitan vivos absorbuissent nos. »

VI. « Cum irasceretur furor eorum super nos. » Nostis, fratres, in aliquo de superioribus Psalmis, in ipso initio Canticorum graduum contra linguam subdolum petisse auxilium quemdam, qui coepit ascendere; et dixisse, « Domine, erue animam meam a labiis injustis, et a lingua dolosa¹. » Primo enim cum coeperit homo ascendere et proficere, in ipso exordio ascensionis, linguas dolosas patitur, blandas ad perniciem, blandas ad malam suasionem: Quid facis? quare hoc facis? Aliter enim vivi

¹ Psal. cxix, 2-4.

non potest? serviri aliter Deo non potest? Tu solus es, qui vis hoc esse quod alii non sunt. Etsi inveneris alios qui tecum sunt, illa blanda et dolosa lingua quid dicit? Ecce illi potuerunt; forte tu non poteris. Aggrederis, deficies; et melius erat non incipere, quam coepisse et defecisse. Lingua dolosa adhuc blanditur. Si perseveraveris, vincitur lingua dolosa et blandiens, incipit esse aperte sæviens; et quæ blandiebatur ut seduceret, minatur ut terreat. Sed si Dominus est in te, et non reliqueris de corde tuo Christum, quomodo per sagittas acutas et carbones desolatorios vicisti linguas dolosas, id est, per verba Dei quibus transfixum erat cor tuum, et per exempla justorum qui de mortuis vivificati sunt, de peccatoribus facti sunt justi, quomodo carbones de morte revivescunt; quomodo ergo illos vicisti sagittis et carbonibus desolatoriis, dolose blandientes et blandiendo seducentes; sic istos vinces, jam irascendo comminantes, quia blandiendo seducere nequiverunt. Victi sunt cum blandirentur, vincantur, et cum minantur. Sed vincuntur, quomodo, « Nisi quia Dominus erat in nobis? » Manifestum est quia non vicisti tu, sed vicit ille qui est in te. Imperatorem talem portas, et vinceres? Nonne ille est quem portas, qui dixit: « Ego vici sæculum¹? » Nonne prior moriens vicit diabolum, cum semper esset super omnem creaturam, quia Verbum Deus est apud Deum? Quare vicit, nisi ut te doceret cum diabolo dimicare? Et tamen jam doctus, nisi in te sit ille qui prior tibi vicit, vinceres. « Nisi quia Dominus erat in nobis, dum insurgerent homines super nos, forsitan vivos absorbuissent nos. Dum irasceretur furor ipsorum super nos: » jam irascuntur, jam aperte sæviunt: « Forsitan aqua demersisset nos². » Aquam dicit populos peccatores: et videbimus qualem aquam in consequentibus.

¹ Joan. xvi, 33. — ² Psal. cxxiii, 4.

Quicumque autem consensisset illis, aqua illum operuisset. Moreretur enim morte Ægyptiorum, non transiret exemplo Israëlitarum. Nostis enim, fratres, quia per aquam populus Israëlitarum transiit, et ipsa aqua populus Ægyptiorum coopertus est¹. « Aqua, inquit, demersisset nos, »

VII. Sed qualis est ista aqua? Torrens est, fluit cum impetu, sed transitura est. Torrentes enim dicuntur fluvii, qui repentinis imbribus crescunt: magnum habent impetum; quisquis incurrit, trahitur; sed in quo Dominus non est: in quo autem Dominus est, transit torrentem anima ipsius. Adhuc fluit torrens, sed jam transiit anima Martyrum. Adhuc quandiu sæculum hoc nascendo et moriendo currit, torrens est: hinc persecutiones, de isto torrente. Hinc bibit ille primus caput nostrum, de quo dictum est in Psalmo: « De torrente in via bibit²: » De torrente aqua illa quæ significat populum persecutorem, inde bibit ille qui dixit Discipulis: « Potestis bibere » calicem quem ego bibiturus sum³? De torrente in via bibit. » Quid est, in via bibit? Transiens bibit, non hæsit. In via bibit; quia de illo forte dictum est: « Et in via » peccatorum non stetit⁴. » Transiens bibit. Et quid inde dictum est? « Propterea exaltabit caput. De torrente, inquit, in via bibit, propterea exaltabit caput. » Exaltatum est enim jam caput nostrum, quia de torrente in via bibit: passus est enim Dominus noster. Si ergo jam exaltatum est caput nostrum, quid timet corpus torrentem? Sine dubio, quia caput exaltatum est, et corpus dicet postea: « Torrentem pertransiit anima nostra: fortasse » pertransiit anima nostra aquam sine substantia⁵. » Ecce qualem aquam dicebat: « Forsitan aqua demersisset nos. »

¹ Exod. xiv, 22-29. — ² Psal. cix, 9. — ³ Matth. xx, 22. — ⁴ Psal. i, 1.

— ⁵ Id. cxxiii, 5.

Qualis autem aqua est sine substantia? Quid est, « Sine » substantia? »

VIII. Primo quid est, « Forsitan pertransiit anima nostra? » Quomodo potuerunt enim, Latini expresserunt quod Græci dicunt, ἀρα. Sic enim græca habent exemplaria, ἀρα: quia dubitantis verbum est, expressum est quidem dubitationis verbo, quod est « Fortasse; » sed non omnino hoc est. Possumus illud verbo dicere minus quidem latine conjuncto, sed apto ad intelligentias vestras. Quod Punici dicunt, « Iar, » non lignum, sed quando dubitant; hoc Græci, ἀρα; hoc Latini possunt vel solent dicere: Putas, cum ita loquuntur: Putas, evasi hoc? Si ergo dicatur: Forsitan evasi, videtis quia non hoc sonat: sed quod dixi: Putas, usitate dicitur, latine non ita dicitur. Et potui illud dicere cum tracto vobis: sæpe enim et verba non latina dico, ut vos intelligatis. In Scriptura autem non potuit hoc poni, quod latinum non esset; et deficiente latinitate, positum est pro eo, quod non hoc sonaret. Sic tamen intelligite dici: « Putas, pertransiit » anima nostra aquam sine substantia? » Et quare dicunt, « Putas? » Quia magnitudo periculi vix facit credibile quod evasit. Magnam necem pertulerunt, in magnis discriminibus fuerunt; omnino sic pressi sunt, ut pene vivi consentirent, ut pene vivi absorberentur: jam ergo evadentes, jam securi, sed ipsius periculi magnitudinem recordantes, « Putas, inquit, pertransiit anima nostra » aquam sine substantia? »

IX. Quæ est aqua sine substantia, nisi aqua peccatorum sine substantia? Peccata enim non habent substantiam: inopiam habent non substantiam; egestatem habent, non substantiam. In ista aqua sine substantia, perdidit ille minor filius totam substantiam suam. Nostis enim quia minor filius peregrinatus est, et dixit patri: « Da mihi

» portionem substantiæ, quæ me contingit. » Quid tibi vis? Melius apud patrem servatur, tua est: dilapidare illam vis: proficisci vis longius. « Da mihi: » sed, « Da mihi. » Dedit illi. Profectus in regionem longinquam vivens prodige cum meretricibus, perdidit totam substantiam. egeno remansit, porcos pavit, in egestate sua patris divitias recordatur¹. Nisi eum egestas pulsasset, illam satietatem non desideraret. Considerent ergo omnes peccata sua, videant si habent substantiam ipsa peccata. Propter quid irritavit Deum peccator²? Si non vides peccatum tuum antequam facias, vel jam cum fecisti considera. Dulcedo hujus sæculi ad tempus fauces indulcat, in magnam amaritudinem postea convertetur. Ecce peccasti, et lucrum fecisti: quid est, quod fecisti lucrum? Ut lucrum faceres, Deum offendisti: ut augeres pecuniam, fides deminuta est, et aurum crevit. Quid perdidisti, et quid acquisisti? Quod acquisisti aurum vocatur, quod perdidisti fides vocatur: compara fidem auro: si venalis esset in nundinis fides, haberet pretium. Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas? De arca gaudes, de corde non plangis. Abundat nescio quid in arca tua, sed vide quid imminutum sit in corde tuo. Cum aperueris arcam, invenies solidos qui non erant. Bene, quia gaudes esse ibi quod ibi non erat. Attende arcam cordis; erat ibi fides, et non est. Si hac gaudes, quare hac non plangis? Plus perdidisti quam acquisisti. Vis videre quid perdidideris? Nec naufragio tibi posset auferri. Nam aliquando perdunt omnia in mari, nudi exeunt. Multi naufragaverunt cum Paulo³: amatores hujus sæculi passi sunt naufragium, et nudi omnes exierunt; illi et quod foris habebant amiserunt, et domum cordis sui invenerunt inanem: Paulus autem in corde ferebat patrimonium fidei suæ, nullis fluctibus,

¹ Luc. xv, 12-17. — ² Psal. ix, 13. — ³ Act. xxvii, 41.

nullis tempestatibus potuit auferri; nudus exiit, et dives exiit. Tales divitias quærere debemus. Sed non eas video, dicis mihi. Stulta anima, non eas vides oculis carnis tuæ: habeto oculum cordis, et vides eas. Sed non vides fidem? Quare nam vides in altero? Quare clamas quando tibi frangitur, si non eam vides? Frangat tibi aliquis fidem, clamas. Vis ergo tibi exhiberi, et tunc vides, cum petitur; ut exhibeas, tunc non vides? Quod clamas alium non habere erga te, plange te non habere erga alium. Et vide quia peccatum quod facis, sine substantia est. Quod enim acquiritur de peccato, videtur esse substantia. Sed et hoc non acquiritur. Ille enim habet aurum, qui novit uti auro: qui autem auro uti non novit, habetur, non habet; possidetur, non possidet. Estote domini auri, et non servi auri: quia et aurum Deus fecit, et te super aurum ipse fecit: aurum fecit ad subsidium tuum, et te ad imaginem suam. Vide quod supra te est, et calcas quod infra te est. Quid ergo acquisisti? Vis videre quam aqua sine substantia sit? Tolle tecum ad inferos quod acquisisti. Quid facturus es? Acquisisti aurum, perdidisti fidem: post paucos dies exis de hac vita; aurum quod acquisisti perdita fide, auferre tecum non potes: cor tuum inane fidei ad pœnas exit, quod plenum fide ad coronam exiret. Ecce nihil est quod fecisti, et propter nihil Deum offendisti. Aqua sine substantia est, quæ te demersit. Propter quid irritavit Deum peccator? Confundantur, inique facientes vane¹. Nemo enim non inaniter inique facit: sed nemo considerat.

X. Eunt homines, audiunt proverbium illud vulgare; et proverbia Dei, dormitant in eis. Quod proverbium? Malo quod teneo; quam quod spero. O infelix, quid tenes? Ecce dicis: Malo quod teneo: tene sic ut non amit-

¹ Psal. xxiv, 4.

tas, et dic: Malo quod teneo. Si autem non tenes, quare non illud tenes quod non potes amittere? Quid ergo tenes? Aurum. Tene ergo; si tenes, non tibi auferatur invito. Si autem et per aurum traheris quo non vis, et ideo te quærit major raptor, quia invenit minorem raptorem; ideo te quærit major aquila, quia prior cœpisti leporem: præda tibi fuit minor, præda eris majori. Hæc non vident homines in rebus humanis, tanta cupiditate cæcantur. Mira res est, fratres, horrent qui considerant. Quærit potentior infirmiolem, et quærit eum opprimere, non ob aliud, nisi quia habet quod illi auferat: videt illum pati sub se tribulationem, non ob aliud nisi propter quod habet: et hoc ipse, propter quod ille patitur tribulationem, ad se congerit. Non attendebat, quando illum persequabatur: ille fugiebat, ille torquebatur, ille timebat, ille ubi se absconderet quærebat: unde pateretur ista mala, nisi quia habebat? Vel in illo disce quid facias: quia res quæ illum torquebat, te persequente, ne auferretur a te, et te sic habet torquere alio persequente. Attendis quia pinguis est: si propterea illum quæris, quia pinguis est; time pinguescere, ne alter te quærat. Et omnia inaniter fiunt: quære finem, tenebræ occurrunt: quære quare, nihil occurrit.

XI. Ergo exultent et lætentur in Domino, qui dicunt: » Pertransiit anima nostra aquam sine substantia: » et recipiant substantiam suam. Perdiderunt illam viventes prodige: sed num pauper factus est Pater? Redeant, et invenient tibi divitias, quas in longinqua peregrinatione cum meretricibus consumpserunt; evadant aquam sine substantia, et dicant: « Benedictus Dominus, qui non dedit » nos in venationem dentibus eorum¹. » Venantes enim erant persequentes, et posuerunt escam in muscipula.

¹ Psal. cxxiii, 6.

Quam escam? Dulcedinem vitæ hujus, ut unusquisque propter dulcedinem hujus vitæ mittat caput in nequitiam, et muscipula comprimatur. Non illi in quibus erat Dominus, illi qui dicunt: « Nisi quia Dominus erat in nobis, » non capti sunt in muscipula. Sit in te Dominus, et nec tu capieris in muscipula: clama, « Benedictus Dominus, qui » non dedit nos in venationem dentibus eorum. »

XII. « Anima nostra sicut passer eruta est de muscipula » venantium¹. » Quia in ipsa anima Dominus erat, ideo sicut passer eruta est anima de muscipula venantium. Quare sicut passer? Quia incauta ceciderat sicut passer; et poterat dicere postea: Ignoscet mihi Deus. O passer instabilis, fige potius pedes in petra, noli ire ad muscipulam. Caperis, consumeris, obtereris. Sit in te Dominus, et de majoribus minis eruet te, de muscipula venantium. Quomodo si videas avem veluti jam cadere in muscipulam, facis majorem strepitum, ut volet de muscipula: sic et Martyres, jam forte aliqui ipsorum intendebant collum in dulcedinem vitæ hujus; Dominus, qui erat in illis, fecit strepitum gehennarum, et erutus est passer de muscipula venantium. « Anima nostra sicut passer eruta » est de muscipula venantium. » Et quid? Semper erit illa muscipula? Muscipula erat dulcedo vitæ hujus: illi non hæserunt in muscipula, et occisi sunt: illis occisis muscipula fracta est; jam non remansit dulcedo vitæ hujus, per quam possint iterum capi, sed illa contrita est: numquid et passer contritus est? Absit: quia non erat in muscipula, « Muscipula contrita est, et nos eruti sumus. »

XIII. Clament ergo, quia eruti sunt, volent ad Deum, triumphant in Deo, quia eruti sunt: quoniam Dominus erat in eis, ne a muscipula caperentur. Quare muscipula contrita est, et nos eruti sumus? Vis scire quare? « Ad-

¹ Psal. cxxiii, 7.

» jutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum » et terram¹. » Nam si adjutorium hoc non esset, non quidem æterna maneret muscipula; sed cum captus esset, conterretur passer. Nam vita ista transitura est, et qui dulcedine ejus capti fuerint, et per hanc dulcedinem offenderint Deum, cum ista vita transibunt. Nam conterretur muscipula, certi estote: omnis dulcedo vitæ istius præsentis non erit, impleta sorte loci sui: sed opus est non hære, ut quando conterretur muscipula, tunc exultes et dicas: « Muscipula contrita est, et nos eruti sumus. » Sed ne putes hoc viribus tuis te posse, attende cujus est opus ut eruaris, (nam si superbieris, in muscipulam cadis,) et dic: « Adjutorium nostrum in nomine Domini, » qui fecit cælum et terram. »

XIV. Psalmus tractatus est, et quantum Dominus adjuvare dignatus est, ut puto expositus. Crastino etiam die sermonem deberi Charitati Vestræ optime nostis: adestote, et adjuvate nos orationibus vestris. Pollicitationis enim nostræ meminisse debetis: nec dicerem quid essem tractaturus, nisi adjuvari volens studio fidei et orationum vestrarum. Meministis enim me promisisse vobis de hoc tractare quod dictum est in Evangelio: « Lex per Moysen » data est; gratia et veritas per Jesum Christum facta » est². » Solent enim homines hæretici, maxime Manichæi, reprehendere Legem, et dicere quia Deus illam non dedit. Exponendus est enim locus iste, ut cognoscatur quia et Legem Deus dedit, et Lex per Moysen data est; ut non salvaret, propter certam causam. Non salvavit Lex, ut lator Legis ipse Imperator desideraretur, qui indulgentiam daret peccantibus; et data quidem Lex esset per Moysen, Gratia autem et veritas per Jesum Christum fieret. Ad hoc intentos vos facere volui. Aderit Domini mi-

¹ Psal. cxxiii, 8. — ² Joan. 1, 17.